

Straatsburg, 17.4.2018
COM(2018) 450 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

Mededeling inzake het uitbreidingsbeleid van de EU voor 2018

{SWD(2018) 150 final} - {SWD(2018) 151 final} - {SWD(2018) 152 final} -
{SWD(2018) 153 final} - {SWD(2018) 154 final} - {SWD(2018) 155 final} -
{SWD(2018) 156 final}

I. INLEIDING

In november 2015 heeft de Europese Commissie een **strategie voor het uitbreidingsbeleid van de EU op de middellange termijn** uitgestippeld die van kracht blijft. Deze mededeling maakt de balans op van de vooruitgang die is geboekt met de tenuitvoerlegging van het uitbreidingsbeleid tegen eind januari 2018, en moedigt de betrokken landen aan hun modernisering door politieke en economische hervormingen voort te zetten, overeenkomstig de toetredingscriteria.

Het uitbreidingsproces blijft gebaseerd op **vaste criteria en eerlijke en consistente voorwaarden**. Elk land wordt beoordeeld op zijn **eigen verdiensten**. Door de balans op te maken van de vorderingen en tekortkomingen te identificeren worden de landen aangespoord en geholpen de noodzakelijke ingrijpende hervormingen door te voeren. Om het uitbreidingsperspectief tot een realiteit te maken, blijft de solide gehechtheid aan het beginsel van „eerst de basis” van essentieel belang. Structurele tekortkomingen blijven bestaan, met name op de cruciale gebieden rechtsstaat en economie. Kandidaat-lidstaten moeten resultaten boeken op het vlak van de rechtsstaat, de hervorming van justitie, de bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad, veiligheid, grondrechten, democratische instellingen en hervorming van het openbare bestuur, alsmede op het vlak van economische ontwikkeling en concurrentievermogen. Gezien de complexe aard van de nodige hervormingen, is dit een proces van lange adem.

Het is van belang dat wordt erkend dat toetredingsonderhandelingen geen doel op zich zijn – en ook nooit zijn geweest. Zij maken deel uit van een **breder proces van modernisering en hervormingen**. De regeringen van de uitbreidingslanden moeten zich actiever inzetten voor de noodzakelijke hervormingen en deze echt tot hun politieke agenda maken – niet omdat de EU dat vraagt, maar omdat het in het belang is van hun burgers. De aanvaarding van fundamentele Europese waarden zoals de rechtsstaat is van wezenlijk belang voor de komende generaties om te kiezen voor het EU-lidmaatschap. Of de publieke opinie positief staat tegenover toekomstige uitbreidingen, zal afhangen van de mate waarin kandidaat-lidstaten klaar zijn voor het lidmaatschap. De hervormingen in het kader van het toetredingsproces tot de EU moeten ook leiden tot meer vertrouwen van de burgers in zowel de EU-lidstaten als in de kandidaat-lidstaten.

In februari 2018 bevestigde de Europese Commissie opnieuw het duidelijke, op verdiensten gebaseerde vooruitzicht op EU-lidmaatschap voor de **Westelijke Balkan** in haar mededeling *Een geloofwaardig vooruitzicht op toetreding en een grotere EU-betrokkenheid bij de Westelijke Balkan*¹. Dit is een krachtige stimulans voor de hele Westelijke Balkan en een teken van de gehechtheid van de EU aan de Europese toekomst. De leiders in de regio mogen geen twijfel laten bestaan over hun strategische oriëntatie en hun engagement. Regionale samenwerking en goede nabuurschapsbetrekkingen zijn essentieel voor vooruitgang op weg naar de EU. De Europese Commissie verklaarde ook dat onze Unie eerst krachtiger en meer solide moet worden, vooraleer zij uiteindelijk groter kan worden. Om die reden zal de Commissie dit jaar, overeenkomstig haar Routekaart naar een meer verenigde, sterkere en democratischere Unie², een aantal initiatieven voorstellen om het democratische, institutionele en beleidsmatige kader voor de Unie van 2025 op basis van de bestaande Verdragen te verbeteren.

---

¹ [COM\(2018\) 65 definitief](#)

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/roadmap-factsheet-tallinn_en.pdf

Turkije is een belangrijke partner voor de EU en een kandidaat-lidstaat, waarmee de dialoog op hoog niveau en de samenwerking op gebieden van gemeenschappelijk belang werden voortgezet, met inbegrip van steun voor Syrische vluchtelingen. De Commissie erkent dat Turkije terecht genoodzaakt was snel en proportioneel op te treden tegen de mislukte staatsgreep van juli 2016. Turkije verwijdt zich echter aanzienlijk van de Europese Unie, met name op het gebied van de rechtsstaat en de grondrechten, alsook door de verzwakking van effectieve controlemechanismen in het politieke stelsel. De Europese Commissie heeft er herhaaldelijk bij Turkije op aangedrongen om deze negatieve tendens prioritair om te buigen.

II. UITVOERING VAN DE UITBREIDINGSSTRATEGIE 2015

Hervormingen op het gebied van de **rechtsstaat, de grondrechten en goed bestuur** blijven het dringendste probleem voor de uitbreidingslanden. Het is ook de belangrijkste maatstaf waaraan hun vooruitzichten zullen worden gemeten door de EU. Deze landen moeten deze fundamentele waarden van de EU veel krachtiger en geloofwaardiger tot de hunne maken. Een schending van deze waarden werkt ook afschrikkend voor investeringen en de handel. De versterking van de rechtsstaat is niet alleen een institutionele kwestie, maar vereist ook maatschappelijke veranderingen.

a) Rechtsstaat

Ondanks de toenemende nadruk op hervormingen van de rechtsstaat, bleef de vooruitgang ongelijk in de uitbreidingslanden. In de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië heeft het vaste voornemen van de nieuwe regering om werk te maken van de tenuitvoerlegging van de “dringende prioriteiten voor hervorming” een positief effect gehad op de rechtsstaat. In de nasleep van de poging tot staatsgreep van juli 2016 bleef de situatie van de rechtsstaat in Turkije verslechteren.

Een **rechtsstelsel** succesvol hervormen is een proces van lange adem waarvoor over het hele politieke spectrum een volgehouden politieke wil is vereist en op dit punt ligt in de uitbreidingslanden veel werk in het verschiet. In Albanië zal het lopende, nooit eerder vertoonde proces van beoordeling van rechters en openbaar aanklagers naar verwachting het rechtsstelsel op het punt van professionaliteit, onafhankelijkheid en integriteit aanzienlijk verbeteren. In Turkije hebben de massale ontslagen van rechters en aanklagers, alsmede de constitutionele veranderingen de efficiëntie en onafhankelijkheid van de rechterlijke macht verder ondermijnd.

De landen moeten **corruptie** zonder pardon uitroeien, en elk element van “verlamming van de staat” uitbannen. Corruptie blijft een wijdverbreid verschijnsel, ondanks de voortdurende inspanningen om de juridische en institutionele kaders in overeenstemming te brengen met de EU-wetgeving en de Europese normen. Sterke en onafhankelijke instellingen zijn cruciaal om corruptie te voorkomen en aan te pakken, met name corruptie op hoog niveau, en doeltreffender onderzoeken en vervolgingen in te stellen die leiden tot definitieve vonnissen die worden afgedwongen en die ook ontradende sancties omvatten. Er is grotere transparantie vereist bij het beheer van openbare middelen, in het bijzonder in alle stadia van overheidsopdrachten, een gebied waar corruptie welig tiert.

Ter zake gespecialiseerde organen zijn operationeel, maar onverklaarbare rijkdom onder politiek prominente personen wordt zelden onderzocht. De geringe vooruitgang wijst op een gebrek aan echte politieke wil, in combinatie met de nog steeds beperkte bestuurlijke capaciteit. Meer transparantie en verantwoordingsplicht, de scheiding der machten en sterkere

onafhankelijke toezichhoudende instanties blijven van essentieel belang. De in 2017 in Triëst gelanceerde inspanningen om overeenstemming te bereiken over een regionaal instrument voor de uitwisseling van gegevens inzake de openbaarmaking van vermogens en belangenconflicten kunnen bijdragen aan het verbeteren van de staat van dienst van deze landen met betrekking tot het aanpakken van corruptie in de Westelijke Balkan.

De **georganiseerde misdaad** houdt een sterke greep op de uitbreidingslanden. Machtige criminele groepen zijn nog steeds actief in en vanuit de Westelijke Balkan en Turkije. De regio blijft een belangrijke toegangsweg voor de smokkel van illegale goederen, met name drugs en wapens, en van mensen op weg naar de EU. De uitbreidingslanden werken steeds meer samen met de wetshandhavingsinstanties van de EU, zoals Europol en Eurojust, en zij verbeteren geleidelijk hun capaciteit om het hoofd te bieden aan specifieke vormen van georganiseerde misdaad, met inbegrip van de drugshandel. In Albanië hebben grootschalige rechtshandhavingsoperaties geleid tot de succesvolle inbeslagname van grote hoeveelheden cannabis en recentelijk ook cocaïne uit Latijns-Amerika. De personeelsbezetting en de operationele onafhankelijkheid van de rechtshandhavingsinstanties blijven echter problematisch in de regio. De operationele prioriteiten op het gebied van de georganiseerde criminaliteit zijn niet voldoende op de mogelijke dreigingen afgestemd, waardoor het succespercentage bij de effectieve ontmanteling van criminele groepen wordt verminderd. De autoriteiten moeten ook beginnen met het instellen van financiële onderzoeken (overeenkomstig de methode van de Financiële-actiegroep) en betere resultaten boeken wat betreft de verbeurdverklaring van de opbrengsten van criminaliteit. Door de oprichting en versterking van gecentraliseerde agentschappen voor het identificeren en het opsporen van criminele vermogensbestanddelen kunnen de nationale bureaus voor terugvordering van vermogensbestanddelen in de uitbreidingslanden doeltreffender worden en kan de operationele samenwerking met de bureaus van de lidstaten van de EU gemakkelijker verlopen. Wat betreft de bestrijding van het witwassen van geld en de bestrijding van terrorismefinanciering moeten de uitbreidingslanden hun wetgeving en praktijken bij voorrang in overeenstemming brengen met de aanbevelingen van de Financiële-actiegroep. Een concrete en duurzame staat van dienst in verband met de aanpak van corruptie, witwassen en de georganiseerde misdaad moet op korte termijn worden opgebouwd.

Ter bestrijding van **terrorisme**, gewelddadig extremisme, radicalisering en, in het bijzonder, het fenomeen van (terugkerende) buitenlandse terroristische strijders heeft de EU de operationele samenwerking met elk van de uitbreidingslanden opgedreven. Er werden in alle landen aanhoudende goede inspanningen geleverd om de wetgeving en de praktijken op het gebied van terrorismebestrijding en de strijd tegen radicalisering aan te passen aan de normen en praktijken van de EU. Er blijft echter ruimte voor meer doeltreffende structuren op nationaal en regionaal niveau, om te zorgen voor concrete resultaten, in het bijzonder wat betreft de preventie van gewelddadig extremisme, wapenhandel, terrorismefinanciering, het witwassen van geld, informatie-uitwisseling en antiradicalisering. Het EU-netwerk voor voorlichting over radicalisering ondersteunt een groot deel van deze werkzaamheden. De strijd tegen terrorisme moet verder worden uitgebreid met elke partner uit de Westelijke Balkan en Turkije. De normen voor de bescherming van persoonsgegevens moeten in overeenstemming worden gebracht met de EU-normen om de sluiting van samenwerkingsovereenkomsten met Eurojust mogelijk te maken. Geïnspireerd op vroegere gezamenlijke werkzaamheden inzake terrorismebestrijding, hebben de EU en de partners van de Westelijke Balkan in 2017 overeenstemming bereikt over goed bestuur inzake

geïntegreerde interne veiligheid in de Westelijke Balkan met het oog op capaciteitsopbouw en hervormingen op het gebied van veiligheids-governance in de regio.

b) Grondrechten

De **grondrechten** zijn grotendeels opgenomen in de wetgeving van de landen van de Westelijke Balkan, maar om de naleving ervan in de praktijk te waarborgen zijn nog aanzienlijke inspanningen nodig. In Turkije werd gedurende de verslagperiode een verdere ernstige verslechtering op belangrijke mensenrechtengebieden vastgesteld.

Bijzondere aandacht moet worden besteed aan de vrijwaring van de **vrijheid van meningsuiting** en de onafhankelijkheid van de media als een hoeksteen van de democratie in de regio. Er is sprake van een aanzienlijke verslechtering op dit gebied in sommige landen, waaronder in Turkije, waar meer dan 150 journalisten nog steeds in de gevangenis zitten. Elders is er in het beste geval maar weinig vooruitgang geboekt. Aanvallen tegen en bedreigingen van journalisten zijn doorgegaan, terwijl onderzoek en vervolging traag blijven verlopen. Pogingen om invloed uit te oefenen op de onafhankelijkheid van de publieke omroep en ondoorzichtige openbare financiering van de media blijven nog steeds wijdverspreid in alle uitbreidingslanden. Niet alleen ondermijnen deze misbruiken het fundamentele recht op vrijheid van meningsuiting, maar ook de democratie in de regio. De regeringen moeten urgente en concrete stappen ondernemen om de bestaande wettelijke kaders inzake vrijheid van meningsuiting ten uitvoer te leggen, en het algemene klimaat inzake mediavrijheid te verbeteren. De EU spreekt haar krachtige steun uit voor de lokale maatschappelijke organisaties, mensenrechtenactivisten, journalisten en onafhankelijke mediakanalen, die vaak het slachtoffer zijn van intimidatie. Hun bijdrage is van essentieel belang om de regering voor haar verantwoordelijkheid te plaatsen op het gebied van vrijheid van meningsuiting, alsook op dat van alle andere grondrechten.

Er zijn meer inspanningen in de uitbreidingslanden nodig om het nog steeds wijdverspreide misbruik van de **rechten van het kind** doeltreffend aan te pakken. De overheden moeten ook de discriminatie van **personen met een handicap, minderheden** en andere kwetsbare groepen prioritair aanpakken. Er moet nog meer worden gedaan ter bevordering van **gendergelijkheid** en om geweld tegen vrouwen te voorkomen en aan te pakken. Hoewel er vorderingen zijn gemaakt in de Westelijke Balkan inzake de rechten van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en interseksuelen, zijn aanvullende inspanningen nodig om een einde te maken aan discriminatie, bedreigingen en geweld. De precaire situatie van de **Roma** dient ook prioriteit te krijgen aangezien zij nog steeds te maken hebben met sociale uitsluiting, marginalisering en discriminatie. De **omstandigheden in de gevangenissen** moeten worden verbeterd en de procedurele rechten van verdachten en beklaagden en de rechten van de slachtoffers moet worden afgestemd op de EU-wetgeving. In Turkije hebben decreten die in het kader van de noodtoestand zijn vastgesteld, essentiële procedurele rechten beknod, waaronder de rechten van de verdediging.

c) Functioneren van de democratische instellingen en hervorming van het openbare bestuur

Het goede functioneren van **democratische instellingen** blijft in een aantal landen een groot punt van zorg. Dit betekent onder meer dat moet worden gezorgd voor een constructieve dialoog over het hele politieke spectrum, met name in de **parlementen**. Hoewel enige vooruitgang is geboekt, zorgt een aantal fundamentele aspecten van het verloop van democratische verkiezingen nog steeds voor problemen. De aanbevelingen van verkiezingswaarnemingsmissies moeten naar behoren worden uitgevoerd. Parlementaire

verantwoordingsplicht, als essentieel onderdeel van een goed functionerende democratie, moet worden ingebed in de politieke cultuur.

Hoewel Turkije terecht genoodzaakt was snel en proportioneel op te treden tegen de mislukte staatsgreep, bestaat er in het land ernstige bezorgdheid over de evenredigheid van de maatregelen in het kader van de noodtoestand, die nog steeds van kracht is en waarmee de voornaamste wetgevende taak van het Parlement wordt beknot, terwijl de ruimte voor dialoog tussen de politieke partijen verder is afgenomen. Er werden in het kader van een referendum onder de noodtoestand vérstrekkende constitutionele veranderingen goedgekeurd die volgens de Raad van Europa onvoldoende controlemechanismen bieden en de scheiding der machten in gevaar brengen.

In de Westelijke Balkan wordt het vermogen van de nationale parlementen om de kernactiviteiten qua wetgeving en toezicht uit te oefenen, ondermijnd door een gebrek aan politieke dialoog, het buitensporige gebruik van parlementaire noodprocedures en het ontbreken van een constructieve inzet van alle partijen. Er blijft politieke verdeeldheid, hoewel sommige boycotacties zijn beëindigd. In Albanië maakte het over de partijgrenzen heen gesloten politieke akkoord van mei 2017 de hervatting mogelijk van de parlementaire werkzaamheden vóór het verkiezingsreces. In de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië heeft het nieuwe parlement zich ingespannen om zijn toezichtcapaciteiten op de uitvoerende macht te herstellen. In Montenegro heeft de oppositie echter de wetgevende activiteit geboycot sinds het parlement in november 2016 bijeengeroepen werd. In Servië worden de efficiëntie van het parlement en de kwaliteit van de wetgeving gehinderd door het ontbreken van adequate parlementaire controle over wetsontwerpen. In Kosovo* werden, zowel in het kader van de vorige als de huidige regeringscoalities, de werkzaamheden van de parlementaire vergadering gekenmerkt door politieke polarisatie en verlamming, hoewel de vergadering onlangs de overeenkomst inzake grensafbakening met Montenegro heeft geratificeerd. In Bosnië en Herzegovina kon bepaalde wetgeving die voortvloeit uit de hervormingsagenda, niet altijd worden aangenomen wegens de spanningen tussen de regerende coalitiepartijen, hetgeen heeft geresulteerd in een vertraging van het hervormingsproces. Hoewel de verkiezingen als zodanig in de regio grotendeels zonder grote incidenten verlopen, hebben belangrijke tekortkomingen, zoals de politisering van de verkiezingsorganen, het misbruiken van overheidsmiddelen en het gebrek aan transparantie in de financiering van politieke partijen en verkiezingscampagnes, een invloed op het vertrouwen van de burgers in het verkiezingsproces.

De **hervorming van de openbare diensten** is van cruciaal belang om goed bestuur op alle niveaus te versterken. Dit impliceert een betere kwaliteit en grotere verantwoordingsplicht van de openbare diensten, meer professionalisme, depolitisering en transparantie, ook inzake indienstneming en ontslagen, een transparanter beheer van de overheidsfinanciën en betere dienstverlening aan de burger. Ook moet een passend evenwicht worden gevonden tussen centrale, regionale en lokale overheden. Terwijl op een aantal gebieden gematigde vooruitgang is geboekt in de Westelijke Balkan, vertoont Turkije een ernstige terugval op het gebied van openbare dienstverlening, personeelsbeheer en verantwoordingsplicht.

---

* Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244 van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

Er bestaan thans omvattende hervormingsstrategieën voor het overheidsbestuur en het beheer van de overheidsfinanciën, behalve in Bosnië en Herzegovina en in Turkije. Vertragingen met de uitvoering en de financiële duurzaamheid van de hervormingen blijven een punt van zorg. De transparantie van de begroting is in veel gevallen verbeterd. De kwaliteit van de **strategische planning** van de centrale overheid en de banden met de sectorale planning moeten in de Westelijke Balkan aanzienlijk worden verbeterd. Beleidsmaatregelen, wetgeving en openbare investeringen worden vaak nog steeds aangevat zonder systematische effectbeoordelingen en raadplegingen. In de meeste landen is het veelvuldige gebruik van wetgevende noodprocedures een belangrijk probleem. De **professionalisering van het ambtenarenapparaat** moet nog steeds worden gewaarborgd in alle landen. De ambtenarenwetgeving is modern, maar er wordt regelmatig gebruik gemaakt van uitzonderingen, vooral voor de benoeming of het ontslag van topambtenaren.

In alle uitbreidingslanden moet de **structuur van het openbare bestuur** verder worden gerationaliseerd. In de Westelijke Balkan hebben vergelijkbare administratieve instanties een verschillende status, en rapporteren velen van hen rechtstreeks aan de regering of het parlement in plaats van aan de ministeries waar zij oorspronkelijk van afhangen. Er is onvoldoende verantwoordingsplicht en verslaglegging tussen ondergeschikte agentschappen en hun toezichhoudende instellingen. Om de **dienstverlening** te verbeteren, hebben de meeste uitbreidingslanden zich vooral gericht op de invoering van e-overheidsdiensten, maar bij deze initiatieven is vaak sprake van een gebrek aan strategische sturing en coördinatie. De meeste landen hebben ook vooruitgang geboekt met het aannemen van moderne wetgeving inzake algemene administratieve procedures, maar in veel landen moet een aanzienlijk deel van de sectorale wetgeving nog worden aangepast om de bijzondere administratieve procedures tot een minimum te beperken.

d) Migratie

De uitdagingen in verband met de vluchtelingencrisis en irreguliere **migratie** staan centraal in de werkzaamheden van de EU met de uitbreidingslanden. Er is vooruitgang geboekt met de gezamenlijke werkzaamheden betreffende de migratieroutes in het Oostelijke Middellandse-Zeegebied en de Westelijke Balkan. De smokkel van migranten en de mensenhandel blijven zorgwekkend. Er zijn meer inspanningen nodig om ervoor te zorgen dat de landen beter in staat zijn om het hoofd te bieden aan uitdagingen op het gebied van migratie, met inbegrip van het terugdringen van irreguliere migratie, activiteiten inzake terugkeer, de bescherming van de buitengrenzen en de voorkoming van illegale migratie, capaciteitsopbouw inzake asiel, sociale inclusie en integratie, in overeenstemming met de EU-normen.

Turkije levert momenteel een bijzondere inspanning en biedt onderdak aan meer dan 3,5 miljoen geregistreerde Syrische vluchtelingen; de EU blijft vastbesloten om Turkije te helpen bij het aanpakken van deze problematiek. De samenwerking in het kader van de Verklaring EU-Turkije heeft verder concrete resultaten opgeleverd. De trend van veel minder irreguliere en gevaarlijke oversteekpogingen, met minder verlies van mensenlevens in de Egeïsche Zee is geconsolideerd. 42.319 migranten zijn in 2017 aangekomen via de oostelijke Middellandse Zeeroute, in vergelijking met 182.277 in 2016, hetgeen een daling is van bijna 77%. De Turkse kustwacht blijft actief patrouilleren om illegale grensoverschrijding en de opening van nieuwe routes te voorkomen. De EU-Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije blijft de behoeften van vluchtelingen en hun gastgemeenschappen ondersteunen. De eerste tranche van 3 miljard euro werd volledig opgebruikt. De uitbetalingen bedroegen tot nu toe 1,9 miljard euro. Er werd begonnen met het mobiliseren van de tweede tranche van de Faciliteit,

overeenkomstig de Verklaring EU-Turkije. De Faciliteit blijkt een van de snelste en meest doeltreffende steunmechanismen van de EU te zijn, goed voor bijna 1,2 miljoen aan maandelijkse contante overdrachten voor de meest kwetsbare vluchtelingen in het kader van het sociale vangnet voor noodgevallen (ESSN). Meer dan 312.000 kinderen hebben Turkse taalles gekregen en de distributie van schrijfbenodigdheden en leerboeken is van start gegaan voor 500.000 studenten. Meer dan 763.000 consultaties in verband met primaire gezondheidszorg werden aan vluchtelingen verstrekt en meer dan 217.000 Syrische vluchtelingenkinderen werden volledig gevaccineerd.

Door de EU gecoördineerde responsmaatregelen ter ondersteuning van de nationale inspanningen resulteerden in 2017 in een vermindering met 91% van de irreguliere migratiestromen via de Westelijke Balkan en leidden tot een algehele stabilisatie van de situatie langs de grenzen. Met name de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië en Servië zijn betrouwbare partners van de EU gebleken op dit gebied. Toch bleven deze landen hard getroffen, en hun capaciteit om het hoofd te bieden aan crisissituaties werd voortdurend op de proef gesteld. De administratieve capaciteit en de infrastructuur moeten verder worden versterkt in de hele regio. De EU is vastbesloten steun te verlenen aan de inspanningen van de partners van de Westelijke Balkan. De Commissie heeft onderhandelingen gevoerd over statusovereenkomsten tussen het Europees grens- en kustwachtagentschap en de landen van de Westelijke Balkan. Daardoor zullen teams van het Europees grens- en kustwachtagentschap kunnen worden opgezet, met uitvoerende bevoegdheden in de zones aan de buitengrenzen van de EU, ter ondersteuning van de nationale grensautoriteiten.

e) **Economie**

De Westelijke Balkan en Turkije beschikken over een aanzienlijk **economisch potentieel**. Meer groei in de laatste jaren heeft over het algemeen geleid tot meer werkgelegenheid. Alle regeringen werden ondanks enige vooruitgang geconfronteerd met grote structurele economische en sociale problemen, waaronder een hoge werkloosheid, met name onder jongeren, grote discrepanties tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden, een aanhoudend hoog aandeel van de informele economie, een zwak ondernemingsklimaat met een beperkte toegang tot financiering en een geringe mate van innovatie en regionale connectiviteit. In de Westelijke Balkan wordt het investeringsklimaat nog steeds gehinderd door tekenen van een verlamming van de staat, met name wegens het ontbreken van een onafhankelijke en efficiënte rechterlijke macht en de ongelijke handhaving van de mededingingsregels. De invloed van de overheid op de economie is sterk in de regio, waardoor er een groter risico van corruptie bestaat, door een gebrekkig beheer van de openbare financiën en veelvuldige wijzigingen in vergunningen en belastingen. De nationale kaders voor corporate governance moeten worden versterkt en het privatiseringsproces moet worden voltooid. De infrastructuur en het onderwijsstelsel moeten worden verbeterd. Investerings in infrastructuur in de regio moeten stroken met de overeengekomen prioriteiten van de EU, met name wat betreft de uitbreiding van de trans-Europese netwerken op de Westelijke Balkan. In Turkije is de economische groei sterk aangetrokken, maar het ondernemingsklimaat is verder verslechterd en de economie blijft kwetsbaar voor financiële onzekerheid, schommelingen in het vertrouwen van internationale investeerders en aanhoudende politieke risico's.

De EU steunt een betere beleidsformulering en economische governance via het programma voor economische hervormingen, dat een integrerend deel uitmaakt van het voorbereidingsproces. Dit is het voornaamste instrument gebleken voor het opstellen en uitvoeren van macro-economische en structurele hervormingen. Aldus wordt bijgedragen tot

duurzame groei op de lange termijn en grotere convergentie, wordt de beleidsplanning bevorderd en wordt vooruitgang geboekt ten aanzien van de economische criteria van Kopenhagen. Alle regeringen worden verzocht jaarlijks economische hervormingsprogramma's in te dienen. De betrokken regeringen moeten nu een sterke politieke impuls geven en hun eigen verantwoordelijkheid opnemen, om uitvoering te geven aan de hervormingen die zijn genoemd. De EU steunt ook de verbetering van het investeringsklimaat in de Westelijke Balkan door de verdieping van een regionale economische ruimte die tot doel heeft belemmeringen voor de handel, mobiliteit en investeringen in de hele regio weg te nemen. In december 2016 hechtte de Commissie haar goedkeuring aan een aanbeveling tot het openen van onderhandelingen met het oog op de uitbreiding en de modernisering van de douane-unie EU-Turkije, die inmiddels is besproken in de Raad.

f) Regionale samenwerking en betrekkingen van goed nabuurschap

Regionale samenwerking is van essentieel belang om politieke stabilisatie en economische kansen te garanderen. Vooral de connectiviteitsagenda van de EU heeft de regionale samenwerking in de Westelijke Balkan een extra impuls gegeven. In 2017 hebben de leiders van de regio in Triëst een actieplan goedgekeurd voor de regionale economische ruimte en het verdrag tot oprichting van een vervoersgemeenschap ondertekend. Het samenwerkingsproces voor Zuidoost-Europa en andere regionale initiatieven hebben tevens de stabilisatie en samenwerking verder bevorderd. Er werd een regionaal kantoor voor jongerensamenwerking ingesteld, dat de eerste uitnodiging tot het indienen van voorstellen heeft opgesteld om de samenwerking tussen personen verder te bevorderen. Het Erasmus+-programma heeft de interculturele dialoog binnen het hoger onderwijs en tussen jongeren verder gestimuleerd, en heeft steun verleend aan acties ter bevordering van de internationalisering en modernisering van instellingen en stelsels voor hoger onderwijs. Er is enige vooruitgang geboekt op het gebied van connectiviteitsprojecten op het terrein. De EU-strategie voor het actieplan betreffende de Adriatische en Ionische regio heeft bijgedragen tot de ontwikkeling van gezamenlijke projecten ter bevordering van de verdere aanpassing aan de EU-wetgeving in de deelnemende landen. Er is echter aan te veel verplichtingen uit hoofde van regionale overeenkomsten en verbintenissen nog niet voldaan. Om de burgers de reële voordelen van regionale samenwerking te laten zien, zijn meer inspanningen nodig om deze overeenkomsten en verbintenissen operationeel te maken, onder meer de uitvoering van de hervormingsmaatregelen voor connectiviteit die in 2015 zijn overeengekomen.

Goede nabuurschapsbetrekkingen en regionale samenwerking zijn essentiële elementen van het stabilisatie- en associatieproces en van het uitbreidingsproces. Ofschoon er sprake is van voortdurende en regelmatige contacten en samenwerking tussen regeringen op bilateraal en regionaal niveau, is er behoefte aan meer inspanningen voor de meest gevoelige kwesties zoals oorlogsmisdaden, vermiste personen, georganiseerde misdaad en politieke en justitiële samenwerking. Eén uitzondering heeft betrekking op de terugkeer van vluchtelingen na de oorlogen op de Balkan; hier levert het regionale huisvestingsprogramma positieve resultaten op. Verklaringen die de betrekkingen van goed nabuurschap kunnen schaden, moeten worden vermeden. Voor de bevordering van stabiliteit en het scheppen van een gunstig klimaat voor het overwinnen van de problemen uit het verleden en voor verzoening is verantwoordelijk politiek leiderschap vereist en moeten nog aanzienlijke inspanningen worden geleverd. Het vriendschapsverdrag tussen Bulgarije en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië is hiervan een goed voorbeeld.

Het uitbreidingsbeleid van de EU moet verder stabiliteit blijven uitdragen. Om die reden kan en zal de EU geen **bilaterale conflicten** importeren. Deze conflicten moeten dringend door de betrokken partijen worden opgelost. De resultaten op dit vlak zijn beperkt. Verdere inspanningen zijn nodig in de hele regio van de Westelijke Balkan. Er moeten dringend vorderingen worden gemaakt met de door de EU gefaciliteerde dialoog voor de volledige normalisering van de betrekkingen tussen Servië en Kosovo, die zou moeten resulteren in de sluiting en de uitvoering van een alomvattende, juridisch bindende normaliseringsovereenkomst. Wat betreft de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië moet worden voortgebouwd op de positieve vooruitgang naar het vinden van een door onderhandelingen tot stand gekomen en wederzijds aanvaardbare oplossing van de naamskwestie onder auspiciën van de VN, naast de vooruitgang die is geboekt op het gebied van de betrekkingen van goed nabuurschap. Albanië heeft ook maatregelen genomen om enkele langlopende bilaterale geschillen op te lossen.

Hoewel de hernieuwde inspanningen in de onderhandelingen onder leiding van de Verenigde Naties over een oplossing van het conflict in Cyprus niet tot een akkoord hebben geleid, is het van belang om de tot nu toe gemaakte vorderingen te vrijwaren en de voorbereidingen voort te zetten voor een eerlijke, alomvattende en levensvatbare oplossing, met inbegrip van de externe aspecten daarvan. Het is van bijzonder belang dat Turkije zich in concrete bewoordingen blijvend verbindt tot en bijdraagt aan de onderhandelingen over een rechtvaardige, alomvattende en duurzame oplossing voor de kwestie Cyprus binnen het kader van de Verenigde Naties. Turkije dient dringend te voldoen aan zijn verplichting om het aanvullende protocol volledig uit te voeren en te werken aan de normalisering van de betrekkingen met de Republiek Cyprus. De Commissie dringt er tevens op aan elke bedreiging, bron van wrijving of provocatie die afbreuk doet aan de betrekkingen van goed nabuurschap of die de vreedzame regeling van geschillen kan bemoeilijken, te vermijden. De Commissie wijst nadrukkelijk op alle soevereine rechten van de EU-lidstaten. Deze omvatten het recht op het sluiten van bilaterale overeenkomsten en het zoeken naar en exploiteren van natuurlijke hulpbronnen, overeenkomstig de EU-wetgeving en het internationaal recht, met inbegrip van het VN-verdrag inzake het recht van de zee. Diverse acties en verklaringen van Turkije tegen verscheidene EU-lidstaten hebben ook geleid tot spanningen die negatieve gevolgen hebben voor de betrekkingen met de EU. Deze bilaterale kwesties moeten prioritair worden opgelost.

III. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Op basis van de bovenstaande analyse en de beoordelingen in de als bijlage opgenomen samenvattingen over de afzonderlijke landen komt de Commissie tot de volgende **conclusies** en **aanbevelingen**:

I

1. Het **uitbreidingsbeleid van de EU** blijft een investering in **vrede, veiligheid, welvaart, en daarmee ook stabiliteit** in Europa. Dit beleid zorgt voor een grotere economische en handelsmogelijkheden, tot wederzijds voordeel van de EU en de toekomstige lidstaten. Het duidelijke vooruitzicht op EU-lidmaatschap, dat voortdurend wordt bevestigd door de EU en haar lidstaten, blijft een stimulans voor

veranderingen waarmee stabiliteit en veiligheid in de landen van Zuidoost-Europa worden verankerd.

2. Het uitbreidingsproces blijft gebaseerd op **vaste criteria en eerlijke en consistente voorwaarden**. Elk land wordt beoordeeld op zijn **eigen verdiensten** zodat het wordt gestimuleerd om vergaande hervormingen na te streven. Om het uitbreidingsperspectief tot een realiteit te maken, blijft de solide gehechtheid aan het beginsel van „eerst de basis” van essentieel belang.
3. De strategie van de Commissie ten aanzien van de **Westelijke Balkan**, die in februari 2018 werd goedgekeurd, biedt een **historische kans** om de toekomst van de regio resoluut en ondubbelzinnig te binden aan de Europese Unie. De landen in de regio moeten nu doortastend optreden om hun hervormingsproces resoluut en onomkeerbaar te maken en de bestaande tekortkomingen aan te pakken, met name met betrekking tot de fundamentele beginselen van de rechtsstaat, de grondrechten, de democratische instellingen en de hervorming van het openbare bestuur, alsook de economie.

II

4. **Turkije** is een belangrijke partner voor de Europese Unie. De EU, die de poging tot staatsgreep van juli 2016 onmiddellijk in sterke bewoordingen had veroordeeld, bevestigde haar volledige steun aan de democratische instellingen van het land en erkende dat Turkije terecht genoodzaakt was om snel en proportioneel op te treden ten aanzien van een dergelijke ernstige bedreiging. De grote omvang en de collectieve aard van de maatregelen die sinds de poging tot staatsgreep zijn genomen, zoals de massale ontslagen, arrestaties en detenties, blijven echter aanleiding geven tot ernstige bezorgdheid ten aanzien van de noodzaak van deze maatregelen in het kader van de noodtoestand, die van kracht blijft. De Turkse regering heeft nogmaals haar gehechtheid uitgesproken aan de toetreding van de EU, maar dit gaat niet gepaard met overeenkomstige maatregelen en hervormingen. Integendeel: Turkije verwijdert zich aanzienlijk van de Europese Unie. Onder de thans heersende omstandigheden wordt niet overwogen om nieuwe hoofdstukken te openen. Turkije moet de huidige negatieve tendens op het gebied van de rechtsstaat en de grondrechten prioritair ombuigen en beginnen met de opheffing van de noodtoestand en het aanpakken van het gebrek aan effectieve controlemechanismen in het politieke stelsel, onder meer via intensievere samenwerking met de Raad van Europa.

Er was een ernstige achteruitgang op het gebied van de rechterlijke macht, de hervorming van het openbaar bestuur, de grondrechten en de vrijheid van meningsuiting, en verdere achteruitgang op een toenemend aantal andere gebieden. De volledige eerbiediging van de rechtsstaat en van de fundamentele rechten en vrijheden vormt een fundamentele verplichting van het toetredingsproces. Sinds de invoering van de noodtoestand werden ruim 150.000 personen in hechtenis genomen en 78.000 personen gearresteerd. Meer dan 150 journalisten zitten nog steeds in de gevangenis, samen met grote aantallen schrijvers, mensenrechtenactivisten, advocaten en gekozen volksvertegenwoordigers. Veel Turkse burgers werden gearresteerd omdat zij uiting gaven aan hun politieke opvattingen in de sociale media. De 31 besluiten die zijn genomen in het kader van de noodtoestand, die zijn onttrokken aan rechterlijke toetsing en aan effectieve toetsing door het parlement, vormen een aanzienlijke beknotting van belangrijke civiele en politieke rechten, waaronder de vrijheid van

meningsuiting, de vrijheid van vereniging en de rechten van de verdediging. Er bestaat formeel een commissie voor de noodtoestand, maar zij moet nog steeds uitgroeien tot een doeltreffend, geloofwaardig hulpmiddel, in een context waarin de capaciteit van Turkije om te voorzien in een doeltreffend rechtsmiddel naar nationaal recht in de zin van het Europees Hof voor de rechten van de mens verder is aangetast door een aantal problematische rechterlijke uitspraken.

In een referendum dat tijdens de noodtoestand werd georganiseerd, werden met een kleine marge verstrekkende grondwetswijzigingen goedgekeurd tot invoering van een presidentieel systeem. De Raad van Europa was van oordeel dat deze grondwetswijzigingen niet voorzagen in toereikende controlemechanismen en dat zij de scheiding van bevoegdheden tussen de uitvoerende en de rechterlijke macht in het gedrang brachten. De belangrijkste functie van het parlement als wetgever werd beperkt, de ruimte voor dialoog tussen de politieke partijen in het parlement werd verder verkleind, terwijl meer HDP-leden werden opgepakt en tien van hen van hun zetel werden beroofd. De aanstelling van vertrouwenspersonen ter vervanging van verkozen vertegenwoordigers leidde tot een ernstige verzwakking van de lokale democratie. Het maatschappelijk middenveld kwam door een groot aantal arrestaties van activisten, waaronder mensenrechtenactivisten, steeds meer onder druk te staan, waardoor de ruimte voor de eerbiediging van grondrechten en vrijheden snel is geslonken. De situatie in Zuidoost-Turkije blijft een van de meest kritieke problemen vormen voor de eigen stabiliteit van het land. Er waren geen ontwikkelingen met betrekking tot de hervatting van een geloofwaardig politiek proces dat nodig is om tot een vreedzame en duurzame oplossing te komen.

Hoewel de groei in 2017 sterk aantrok, blijft hij kwetsbaar, tenzij Turkije de macro-economische onevenwichtigheden aanpakt, verdere structurele hervormingen doorvoert en het ondernemingsklimaat verbetert. De politieke onzekerheid, de toegenomen overheidscontrole in de economische sfeer en aanvallen op de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht hebben geleid tot een minder voorspelbaar investeringsklimaat, een daling van de nationale valuta en een aanzienlijke daling van directe Europese investeringen.

De EU en Turkije hebben hun dialoog en samenwerking op de gebieden van gemeenschappelijk belang voortgezet, onder andere door een aantal bezoeken en bijeenkomsten op hoog politiek niveau in mei 2017 en maart 2018. De dialogen op hoog niveau over het buitenlands en veiligheidsbeleid werden voortgezet, met inbegrip van terrorismebestrijding, vervoer en economie. De Europese Commissie onderstreept het belang van haar voorstellen aan de Raad voor de uitbreiding en de modernisering van de douane-unie EU-Turkije, die voor beide partijen voordelig zou zijn.

Turkije heeft voortreffelijke inspanningen geleverd om opvang te bieden aan meer dan 3,5 miljoen vluchtelingen uit Syrië en ongeveer 365.000 vluchtelingen uit andere landen. De samenwerking met de EU op het gebied van migratie bleef concrete en opmerkelijke resultaten opleveren: de irreguliere en gevaarlijke oversteekpogingen verminderden en er werden levens gered in de Egeïsche Zee. De EU-Faciliteit voor vluchtelingen in Turkije blijft de behoeften van vluchtelingen en hun gastgemeenschappen ondersteunen. Wat betreft de tenuitvoerlegging van de routekaart voor visumversoepeling heeft Turkije begin februari bij de Europese Commissie een

werkprogramma ingediend waarin wordt aangegeven hoe Turkije wil voldoen aan de zeven resterende benchmarks voor visumversoepeling. De Commissie bestudeert de voorstellen van Turkije en zal verder overleggen met de Turkse tegenpartij.

Turkije heeft een militaire operatie in het noorden van Syrië gelanceerd. Turkije heeft weliswaar het recht maatregelen te nemen om terroristische aanslagen te voorkomen, toch gaf deze operatie onmiddellijk aanleiding tot humanitaire bekommernis en versterkte zij de bezorgdheid over een nieuwe escalatie van geweld.

In aansluiting op de standpunten die de Raad en de Commissie de afgelopen jaren herhaaldelijk hebben geuit, dient Turkije dringend te voldoen aan zijn verplichting om het aanvullend protocol volledig uit te voeren en dient het met spoed te werken aan de normalisering van de betrekkingen met de Republiek Cyprus. Hoewel de op Cyprus bijeengeroepen conferentie in juli 2017 werd afgesloten zonder overeenkomst, is het van belang om de geboekte vooruitgang te vrijwaren en de voorbereidingen voor een eerlijke, alomvattende en levensvatbare oplossing, met inbegrip van de externe aspecten daarvan, voort te zetten. Het is van bijzonder belang dat Turkije zich in concrete bewoordingen blijvend verbindt tot en bijdraagt aan een rechtvaardige, alomvattende en duurzame oplossing.

De samenwerking met Griekenland en Bulgarije over migratie is verder geïntensiveerd. De spanningen in de Egeïsche Zee en in de Oostelijke Middellandse Zee waren echter niet bevorderlijk voor goede nabuurschapsbetrekkingen en zij ondermijnden de regionale stabiliteit en veiligheid. De bilaterale betrekkingen met verschillende EU-lidstaten zijn verslechterd, met soms beledigende en onaanvaardbare retoriek. De EU heeft Turkije aangemaand iedere bedreiging of actie tegen een lidstaat te vermijden, net als iedere bron van spanningen of acties die de betrekkingen van goed nabuurschap en de vreedzame oplossing van geschillen zouden kunnen schaden. In maart 2018 heeft de Europese Raad voorts de aanhoudende illegale acties van Turkije in het oostelijke Middellandse-Zeegebied en de Egeïsche Zee krachtig veroordeeld en herinnerd aan de verplichting van Turkije om het internationaal recht en goede nabuurschapsbetrekkingen te eerbiedigen en de betrekkingen met alle lidstaten van de EU te normaliseren.

5. **Montenegro** heeft in april 2018 presidentsverkiezingen gehouden. De eerste stappen zijn gezet voor de omzetting van de aanbevelingen van de verkiezingswaarnemingsmissie van het Bureau voor democratische instellingen en mensenrechten van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa naar aanleiding van de parlementsverkiezingen van 2016. De gerechtelijke follow-up van de gemelde onregelmatigheden is echter zeer beperkt gebleven. Er moet meer worden gedaan om het vertrouwen in het electorale kader te consolideren. Het politieke debat terug naar het parlement brengen is de verantwoordelijkheid van alle partijen.

Met de toetredingsonderhandelingen met de EU werd verdere vooruitgang geboekt, met 30 geopende hoofdstukken, waarvan er drie voorlopig zijn afgesloten. Op het gebied van de rechtsstaat heeft Montenegro verdere vooruitgang geboekt, meer bepaald met het juridische en institutionele kader, hoewel de praktische gevolgen van de hervormingen nog onvoldoende zichtbaar zijn en geen vooruitgang is geboekt op het gebied van de vrijheid van meningsuiting. Het gehele rechtsstatelijke bestel van Montenegro, in het bijzonder de rechterlijke macht, moet nu tot meer resultaten leiden. De vorderingen op het gebied van de rechtsstaat, aangetoond met tastbare resultaten,

met name om de vrijheid van meningsuiting en van de persvrijheid te versterken, alsook de resultaten op het gebied van de bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad, het witwassen van geld en de mensenhandel, zullen bepalend blijven zijn voor het tempo van de toetredingsonderhandelingen in het algemeen.

Er is goede vooruitgang geboekt wat betreft de wetgeving ter uitvoering van op verdienen gebaseerde rekrutering in de overheidsdiensten, die nu moet worden uitgevoerd. Montenegro maakte vorderingen met de versterking van de macro-economische en budgettaire stabiliteit, dank zij de uitvoering van een strategie voor begrotingsconsolidatie op middellange termijn. Het niveau van de overheidsschuld is hoog en neemt nog steeds toe. De huidige inspanningen ter verbetering van de infrastructuur en het onderwijs moeten worden aangevuld met hervormingen van de arbeidsmarkt, het stimuleren van de bereidheid om te werken en de ontwikkeling van een concurrerende, op uitvoer georiënteerde industrie.

6. **Servië** heeft in april 2017 presidentsverkiezingen gehouden. Na het aftreden van de premier, na zijn verkiezing tot president, is de nieuwe regering in juni 2017 aangetreden. De nieuwe regering bleef zich inzetten voor integratie in de EU.

De EU-toetredingsonderhandelingen hebben vooruitgang geboekt, met 12 geopende hoofdstukken, waarvan er twee voorlopig zijn afgesloten. Het algemene tempo van de onderhandelingen zal blijven afhangen van de vooruitgang die Servië boekt met de hervormingen en met name met de grotere diepgang van de hervormingen op het vlak van de rechtsstaat en de normalisering van de betrekkingen met Kosovo. Hoewel er enige vooruitgang is geboekt op het vlak van de rechtsstaat, moet Servië nu zijn inspanningen versterken en meer resultaten boeken, met name door het creëren van een omgeving die bevorderlijk is voor de vrijheid van meningsuiting, de versterking van de onafhankelijkheid en de algehele efficiëntie van het rechtstelsel, en te zorgen voor duurzame vooruitgang in de strijd tegen corruptie en georganiseerde misdaad, met inbegrip van het witwassen van geld. De economische hervormingen blijven resultaten opleveren, vooral op het gebied van de macro-economische stabilisatie. Publieke en private investeringen blijven aan de lage kant en het ondernemingsklimaat voor kleine en middelgrote bedrijven moet verder worden verbeterd. Grote structurele hervormingen van het openbare bestuur, de belastingdienst en overheidsondernemingen blijven nog steeds onvolledig. In het kader van de toetredingsonderhandelingen is het van essentieel belang dat Servië meer bestuurlijke capaciteit ontwikkelt en onderhoudt om EU-aangelegenheden te behandelen.

Servië moet zich aanzienlijk meer gaan inzetten voor de dialoog met Kosovo, met inbegrip van de uitvoering van alle overeenkomsten en in het bijzonder het akkoord over energie, de brug van Mitrovica, IBM en de erkenning van diploma's. Het initiatief van de president om een interne dialoog over Kosovo aan te gaan is een positief punt. Servië moet een positieve rol blijven spelen in de regio door de banden met de buurlanden te verbeteren en de stabiliteit te vrijwaren.

7. De **voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië** heeft, na een moeilijke periode, eindelijk haar diepe politieke crisis overwonnen met EU- en internationale steun. De politieke wil om vooruitgang te boeken is opnieuw duidelijk aanwezig en de politieke mentaliteit binnen de samenleving heeft een positieve verandering ondergaan. Door het ontbreken ervan de laatste jaren werden de hervormingen in grote

mate belemmerd. De uitvoering van de noodzakelijke structurele hervormingen is een werk van lange adem.

De Commissie is tevreden dat de Pržino-overeenkomst grotendeels ten uitvoer is gelegd, zelfs in een moeilijke politieke context.

Er is sinds de zomer van 2017 dank zij een oprechte wil tot hervormingen heel wat werk verricht om de dringende hervormingsprioriteiten aan te pakken, gepaard met het aanpakken van achterstallige strategieën en wetgeving, en met raadpleging van alle belanghebbenden, met inbegrip van de oppositie, op een inclusieve en transparante wijze. Tussen november 2017 en februari 2018 werd een aantal strategieën en wetten aangenomen, met name op het gebied van de rechtsstaat. Talrijke andere strategieën en wetten wachten momenteel op goedkeuring in de komende maanden. Er blijven echter structurele problemen met name op het gebied van de rechterlijke macht.

In het licht van de geboekte vooruitgang, stelt de Commissie voor dat de Raad besluit dat de toetredingsonderhandelingen worden geopend met de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, waarbij het huidige tempo van de dringende hervormingsprioriteiten wordt gehandhaafd en versterkt, hetgeen van doorslaggevend belang is voor de verdere vooruitgang van het land. Om een en ander te ondersteunen zou de Commissie de versterkte aanpak voor de onderhandelingshoofdstukken inzake de rechterlijke macht, de grondrechten en justitie, vrijheid en veiligheid op het land toepassen.

8. **Albanië** is gestage vooruitgang blijven boeken met alle vijf de kernprioriteiten voor het openen van toetredingsonderhandelingen. De hervorming van het openbare bestuur is geconsolideerd, met het oog op meer professionaliteit en depolitisering. Verdere maatregelen zijn genomen ter versterking van de onafhankelijkheid, de efficiëntie en de verantwoordingsplicht van de gerechtelijke instellingen, met name door vaart te zetten achter de uitvoering van een alomvattende justitiële hervorming. Dit omvat de eerste concrete resultaten van de herbeoordeling van alle rechters en openbare aanklagers (doorlichting), die leidde tot het ontslag van 15 hooggeplaatste rechters en aanklagers, alsook van de eerste hoorzittingen, resulterend in het ontslag van een rechter en de bevestiging in zijn functie van een andere rechter van het Grondwettelijk Hof.

Er zijn verdere vastberaden inspanningen verricht in de strijd tegen corruptie en de georganiseerde misdaad, ook in de strijd tegen de drugshandel en -teelt, aldus bijdragend aan een solide staat van dienst van proactieve onderzoeken, vervolgingen en veroordelingen. Aanvullende maatregelen zijn genomen ter versterking van de effectieve bescherming van de mensenrechten, met inbegrip van personen die tot een minderheid behoren en de Roma, alsook discriminatiebestrijdingsmaatregelen, en de tenuitvoerlegging van voorschriften inzake eigendomsrechten.

In het licht van de gemaakte vorderingen beveelt de Commissie de Raad aan te besluiten om toetredingsonderhandelingen te openen met Albanië, waarbij het huidige tempo van de hervormingen met betrekking tot het essentiële punt van de rechtsstaat wordt gehandhaafd en versterkt, met name voor alle vijf kernprioriteiten, en verder concrete en tastbare resultaten worden geboekt met de herevaluatie van rechters en aanklagers (doorlichting). Om een en ander te ondersteunen zou de Commissie de versterkte aanpak voor de onderhandelingshoofdstukken inzake de rechterlijke macht, de grondrechten en justitie, vrijheid en veiligheid op het land toepassen.

9. **Bosnië en Herzegovina** heeft in 2017 trage vooruitgang geboekt met de prioriteiten voor het hervormingsproces, met name die van de hervormingsagenda. De op de EU gerichte hervormingsinspanningen moeten worden opgevoerd om de diepgewortelde structurele problemen aan te pakken die de ontwikkeling van het land tegenhouden. Het kiesstelsel moet nog dringend worden aangepast met het oog op de goede organisatie van de verkiezingen van oktober 2018 en de vlotte uitvoering van de resultaten. In dit verband moeten alle politieke leiders hun verantwoordelijkheid opnemen en een oplossing vinden met betrekking tot het Huis van Volkeren van de Federatie, zodat geen afbreuk wordt gedaan aan het Europese perspectief van het land en zijn burgers. Prioriteiten blijven verdere sociaal-economische hervormingen, de versterking van de rechtsstaat en het openbaar bestuur volgens Europese normen, op alle bestuursniveaus, alsook de verdere verbetering van de samenwerking tussen alle niveaus. Het coördinatiemechanisme voor EU-aangelegenheden heeft een reeks gecoördineerde antwoorden kunnen bieden die van belang zijn voor voorbereiding van het advies van de Commissie over de aanvraag van EU-lidmaatschap door Bosnië en Herzegovina. De goede werking van het mechanisme zal van essentieel belang blijven om het land in staat te stellen het hoofd te bieden aan de toenemende uitdagingen in verband met de integratie in de EU, waaronder de vaststelling van verdere nationale strategieën en een strategisch programma voor de harmonisatie van de wetgeving van het land met de EU-normen. De economische ontwikkeling blijft traag en heeft te lijden onder een zwakke rechtsstaat, een nog steeds slecht ondernemingsklimaat, een inefficiënt en gefragmenteerd openbaar bestuur en grote onevenwichtigheden op de arbeidsmarkt, alsook een moeilijk investeringsklimaat.
10. De EU-gerelateerde hervormingen in **Kosovo** verliepen traag wegens een langdurige verkiezingsperiode in 2017 en een moeilijke binnenlandse politieke context, die de parlementaire werkzaamheden belemmerden. De politieke actoren moeten opnieuw een constructieve dialoog aangaan, met de parlementaire vergadering als belangrijkste forum voor het voeren van een politiek debat. De nieuwe regering en de parlementaire vergadering moeten bij voorrang hervormingen voorstellen en tot een consensus komen over belangrijke strategische kwesties voor Kosovo. De tenuitvoerlegging van de stabilisatie- en associatieovereenkomst en de bijbehorende Europese hervormingsagenda moet worden versneld. Er is vooruitgang geboekt met betrekking tot de economie, met name wat betreft het verbeteren van het ondernemingsklimaat. Er zouden echter maatregelen moeten worden genomen tegen de wijdverbreide informele economie en de hoge werkloosheid. De situatie in het noorden van Kosovo blijft bijzonder problematisch. De recente ratificatie van de grens-/grensafbakeningsovereenkomst met Montenegro vormt een belangrijke verwezenlijking voor de betrekkingen van goed nabuurschap en is een cruciale stap in de richting van visumliberalisering. De Commissie analyseert de resultaten van Kosovo wat de strijd tegen de georganiseerde misdaad en corruptie betreft.

De pogingen van 43 Kosovaarse parlementsleden in december 2017 om de wet betreffende de gespecialiseerde kamers en een gespecialiseerd openbaar ministerie in te trekken, gaven aanleiding tot ernstige bezorgdheid. Het is van cruciaal belang dat Kosovo volledig voldoet aan zijn internationale verplichtingen op het gebied van gespecialiseerde kamers en een gespecialiseerd openbaar ministerie, die zijn ingesteld om tegemoet te komen aan bepaalde beschuldigingen van internationale misdrijven die zouden zijn begaan in het kader van de Kosovo-crisis.

Kosovo moet zich aanzienlijk meer gaan inzetten voor de dialoog met Servië, met inbegrip van de uitvoering van alle overeenkomsten, met name de overeenkomst betreffende de associatie/gemeenschap van gemeenten met een Servische meerderheid. De werkzaamheden van het Management Team, dat op 4 april werd gelanceerd, moeten in volledige overeenstemming met de overeenkomsten van Brussel van 2013 en 2015 worden geïntensiveerd.

IV. BIJLAGEN

1. Samenvattingen van de bevindingen van de verslagen³

2. Statistische bijlagen

---

³ Verwijzing naar de nummers van werkdocumenten van de diensten van de Commissie.